

DŁUGOOKRESOWE ZMIANY W POLSKIM IMPORCIE I EKSPORCIE KWIATÓW CIĘTYCH

Lilianna Jabłońska, Dawid Olewnicki

Samodzielna Pracownia Organizacji i Ekonomiki Ogrodnictwa
Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Kierownik: prof. dr hab. Lilianna Jabłońska

Słowa kluczowe: import, eksport, kwiaty cięte, róże, goździki, chryzantemy, storczyki
Key words: import, export, cut flowers, roses, carnations, chrysanthemums, orchidea

S y n o p s i s. W pracy badano zmiany w imporcie i eksporcie kwiatów ciętych ogółem oraz poszczególnych gatunków oznaczonych kodami CN w długim okresie (lata 1996-2011) oraz w dwóch podokresach (przed akcesją i po akcesji Polski do UE). Analizowano kierunek i dynamikę zmian, strukturę asortymentową, saldo obrotów oraz kierunki importu i eksportu. Z badań wynika, że handel zagraniczny kwiatami ciętymi charakteryzowało pogłębianie ujemnego salda obrotów, pomimo spowolnienia wzrostu importu przy zwiększeniu dynamiki wzrostu eksportu po 2004 roku. W badanym okresie podstawą importu były róże przeznaczone na rynek wewnętrzny i chryzantemy, podlegające w znacznej części reeksportowi. Wartość ich eksportu wzrastała, malała zaś ilość eksportowanych róż. Akcesja Polski do UE nie miała istotnego wpływu na import i eksport kwiatów ciętych, choć w przypadku eksportu spowodowała urealnienie gromadzonych danych.

WSTĘP

Kwiaty cięte są grupą roślin ozdobnych o największym znaczeniu na światowym rynku kwaciarskim [Jabłońska 2004b, 2007]. Jednak w krajach rozwiniętych, szczególnie północnych i strefy umiarkowanej, od połowy lat 80. ubiegłego stulecia odnotowuje się spadek znaczenia ich produkcji na rzecz rosnącej roli roślin doniczkowych, przy równoczesnym wyhamowaniu wzrostu całkowitej powierzchni upraw w latach 90. O ile w 1985 roku kwiaty cięte zajmowały na przykład w Holandii, Niemczech czy USA 80%, 42% czy 53% powierzchni kwaciarskiej pod osłonami, o tyle na początku obecnego stulecia odpowiednio 68%, 14% i 30% [Jabłońska 2007]. Jest to wynik rosnącej konkurencji ze strony importu. W warunkach globalizacji produkcja kwiatów ciętych w coraz większym stopniu rozwija się w krajach o korzystniejszych warunkach klimatycznych, niższych kosztach środków produkcji i tańszej sile roboczej, a *gros* tej produkcji przeznaczone jest na eksport [Petitjean 2002, Graaf 2003, Pizano 2003, 2004, 2006, Hornberger i in. 2007, Green 2010, *In Kenya ...*2011]. W latach 1991-1999 import kwiatów ciętych do

Unii Europejskiej (UE) wzrósł o 36%, a udział w nim krajów trzecich z 19% do 27% [Jabłońska 2004b]. W podobnym stopniu rósł także eksport z UE. Był to jednak w dużej części reeksport prowadzony przez Holandię [Hornberger 2007]. W Polsce kwiaty cięte również odgrywają najważniejszą rolę, ale i tu znaczenie ich spada. Wraz ze wzrostem powierzchni upraw kwaciarskich pod osłonami od momentu transformacji ustrojowej udział w niej kwiatów ciętych zmalał z 76% w 1993 roku [Jabłońska 2003] do 64% w latach 2008-2009 [Jabłońska, Olewnicki 2011]. Równocześnie bardzo wyraźnie rósł import kwiatów ciętych. Już w 1993 roku, po latach jego nieobecności, sprowadzono do Polski 1370 ton kwiatów [Jabłońska 1995], w 2003 roku 8480 ton [Jabłońska 2004a], a w 2009 roku 16188 ton [Kowalczyk 2011]. Zaczął wzrastać także eksport, ale był na znacznie niższym poziomie i po 1993 roku załamał się. Ponowny, gwałtowny wzrost nastąpił w 2004 i 2005 roku, co było prawdopodobnie wynikiem uszczelnienia wschodniej granicy kraju jako granicy UE [Jabłońska i in. 2012]. Zweryfikowanie tej hipotezy zostanie dokonane na podstawie określenia kierunków polskiego eksportu kwiatów ciętych jako jednego z zadań niniejszej pracy, służących wyciągnięciu wniosków odnośnie najbliższej przyszłości polskiego kwaciarstwa. Celowi temu służyła także identyfikacja największych dostawców kwiatów ciętych na polski rynek, którzy są bezpośrednią konkurencją dla krajowych producentów. Jednak głównym zadaniem była długookresowa analiza zmian w obrotach handlu zagranicznego kwiatami ciętymi, mająca istotne znaczenie w ocenie przyszłości w sytuacji znacznych wahań obrotów z roku na rok, które charakteryzują handel zagraniczny roślinami ozdobnymi [Jabłońska 2004a, Jabłońska i in. 2012]. Zbadano także, czy i jaki wpływ na przebieg importu i eksportu miała akcesja Polski do UE.

METODA BADAŃ

Badania przedstawione w niniejszej pracy koncentrują się na zmianach zachodzących w wielkości i wartości polskiego handlu zagranicznego kwiatami ciętymi w latach 1996-2011. Badaniami objęto, poza obrotami całej grupy kwiatów ciętych łącznie, import i eksport poszczególnych gatunków kwiatów wyodrębnionych kodami scalonej nomenklatury CN. Roślinami tymi były: róża, goździk, storczyk, mieczyk, chryzantema i grupa pozostałych kwiatów ciętych. Analizowano kierunek i dynamikę zmian eksportu i importu w 16-letnim okresie, jak również w dwóch 8-letnich podokresach obejmujących lata 1996-2003 i 2004-2011, czyli przed przystąpieniem Polski do UE i po nim. Posłużono się współczynnikami linii trendu wyznaczonymi dla wartości bezwzględnych i względnych (określonych jako procent średniej arytmetycznej każdego wielolecia przyjętej za 100%), przy wykorzystaniu w przypadku każdego zbioru zmiennych trendu prostoliniowego, co pozwoliło na dokonanie bezpośredniej poziomej analizy porównawczej. Analizy tendencji uzupełniono wyznaczeniem odchylenia standardowego, które jest miarą zmienności badanych zjawisk. W celu oceny znaczenia poszczególnych gatunków w handlu zagranicznym określono także strukturę asortymentową eksportu i importu, posługując się wskaźnikami procentowymi, które obliczono dla czterech podokresów (1996-1999, 2000-2004, 2005-2009, 2010-2011). Analizy kierunków importu i eksportu dokonano przez ustalenie, które kraje były największymi dostawcami i największymi

odbiorcami kwiatów ciętych, oraz przedstawienie ich udziału procentowego w całym imporcie i eksporcie. Przedstawiono go jedynie dla okresu po przystąpieniu Polski do UE, gdyż dane sprzed akcesji, szczególnie dotyczące handlu z krajami za wschodnią granicą, nie są w pełni wiarygodne. W pracy wykorzystano niepublikowane dane CIHZ (Centralny Instytut Handlu Zagranicznego), CAAC (Centrum Analityczne Administracji Celnej) oraz dane wtórne z prac dyplomowych wykonanych w SPOiEO SGGW.

WYNIKI BADAŃ

ZNACZENIE I STRUKTURA IMPORTU KWIATÓW CIĘTYCH

W całym badanym okresie kwiaty cięte odgrywały bardzo istotną rolę w imporcie roślin ozdobnych do Polski, choć ich udział w ilości importu stopniowo obniżał się. W latach 1996-1999 wynosił 30%, a w latach 2010-2011 – 22% (tab. 1.). Natomiast wzrósł udział kwiatów ciętych w wartości importu kwiaciarskiego – odpowiednio z 28% do 36%. Największe znaczenie w imporcie kwiatów ciętych miały róże. Dominowały przede wszystkim w latach 2000-2004 z udziałem około 47% w ilości importu i 61% w jego wartości. W pierwszym i ostatnim podokresie udział ten wynosił odpowiednio 42% i 44% oraz 52% i 48%, co wskazuje na relatywny spadek cen sprowadzanych róż. Na drugim miejscu, z wyraźnie jednak malejącą rolą, plasują się chryzantemy. Ich udział w ilości importu zmniejszył się z 29% w latach 1996-1999 do 20% w latach 2010-2011, a w ujęciu wartościowym z 21% do niecałych 15%. Bardzo małe znaczenie miały goździki, storczyki, a przede wszystkim mieczyki. Łącznie w całym badanym okresie te trzy gatunki nie przekroczyły 10% ilości i wartości importu. Wzrastało zaś znaczenie innych gatunków kwiatów, gdyż stanowiły one na początku badanego okresu około 20% całkowitej ilości importu i 16% jego wartości, zaś pod koniec już odpowiednio prawie 29% i prawie 30%.

Tabela 1. Struktura importu kwiatów ciętych do Polski w latach 1996-2011

Gatunek	Udział w ujęciu ilościowym				Udział w ujęciu wartościowym			
	1996-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2011	1996-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2011
	Import roślin ozdobnych łącznie = 100%							
Kwiaty cięte	29,95	27,64	24,68	22,49	28,16	29,86	38,47	36,53
	Import kwiatów ciętych łącznie = 100%							
Róża	42,19	48,61	45,85	43,93	51,63	61,15	50,23	47,72
Goździk	6,49	2,44	3,73	5,22	3,62	1,09	3,07	4,25
Storczyk	2,77	2,34	2,86	1,50	7,52	5,19	6,74	3,61
Mieczyk	0,09	0,07	0,11	0,14	0,11	0,05	0,12	0,09
Chryzantema	29,02	26,46	22,65	20,41	20,94	19,96	17,29	14,73
Pozostałe	19,44	20,08	24,80	28,80	16,18	12,56	22,55	29,60

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Kowalczyk 2011] i niepublikowanych danych CIHZ, CAAC.

TENDENCJE ZMIAN W IMPORCIE KWIATÓW CIĘTYCH

Import kwiatów ciętych do Polski w całym badanym wieloleciu wzrastał rocznie o średnio 673,4 ton, a jego wartość o 7,2 mln USD. W wielkościach względnych wartość importu rosła wyraźnie szybciej niż jego ilość, co było efektem zmian struktury gatunkowej i odmianowej oraz płacenia coraz wyższych cen za sprowadzane kwiaty. W stosunku do średniej wieloletniej przyjętej za 100% wartość importu wzrastała z roku na rok średnio o 15,4%, a ilość o 5,8%. Relatywnie największą dynamiką wzrostu cechował się import mieczyków, których sprowadzano co roku średnio o 10,7% więcej. Ale ze względu na bardzo niski poziom ich importu w wielkościach absolutnych był to wzrost jedynie o 1,28 ton rocznie (tab. 2.). O około połowę wolniej rosła ilość importowanych róż i goździków, gdyż odpowiednio o 5,9% i 5,8%. Jednak pod względem wartości import goździków rósł wyraźnie szybciej, najszybciej wśród badanych grup, bo średniorocznie o 20%, co przede wszystkim było wynikiem sprowadzania goździków coraz wyższej jakości, odznaczających się grubszymi i jędrniejszymi pędami oraz pełniejszymi główkami kwiatowymi, a relatywnie wyższych cenach. Wartość importu róż wzrastała średnio o 14,4% rocznie. Ale uwzględniając skalę importu, różnica w jego wzroście między obu gatunkami była ogromna. O ile import róż wzrastał rocznie średnio o 317,2 ton i 3493 tys. USD, o tyle import goździków tylko o 27,8 ton i 297,6 tys. USD (tab. 2.). Najwolniej w wartościach względnych wzrastał import chryzantem gałązkowych, bo jedynie o 2,8% w ujęciu ilościowym i 12,9% w ujęciu wartościowym. W wartościach absolutnych był to średni roczny wzrost o 78,5 ton i 1018 tys. USD. W porównaniu do omówionych gatunków, relatywnie szybko rósł import całej grupy pozostałych gatunków kwiatów. W ujęciu ilościowym był to wzrost o 8,8%, a wartościowym o prawie 20%. Co roku sprowadzano do Polski o 238,7 ton całej gamy gatunków kwiatów ciętych więcej, co przekładało się na coroczny wzrost wartości tego importu o 2042 tys. USD. Tendencji wzrostowej importu towarzyszyły jednak znaczne wahania z roku na rok, o czym świadczy odchylenie standardowe. Dotyczyło to przede wszystkim tych gatunków, których import był na niższym absolutnym poziomie, czyli goździków i mieczyków.

Tabela 2. Kierunek i dynamika zmian w imporcie kwiatów ciętych do Polski w latach 1996-2011

Gatunek	Współczynnik kierunkowy linii tendencji (b)				Odchylenie standardowe	
	ilość		wartość		ilość	wartość
	wartości bezwzględne [t]	wartości względne [%]	wartości bezwzględne [tys. USD]	wartości względne [%]	wartości względne [%]	wartości względne [%]
Róża	317,20	5,94	3493,00	14,39	36,20	73,87
Goździk	27,79	5,76	297,60	20,06	56,97	112,79
Storczyk	9,89	3,59	334,80	12,93	31,60	76,11
Mieczyk	1,28	10,68	8,65	17,44	71,65	99,70
Chryzantema	78,52	2,79	1018,00	12,93	24,94	66,30
Pozostałe	238,70	8,82	2042,00	19,94	46,37	104,76
Kwiaty razem	673,40	5,79	7200,00	15,42	32,03	78,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych CIHZ, GUS, CAAC.

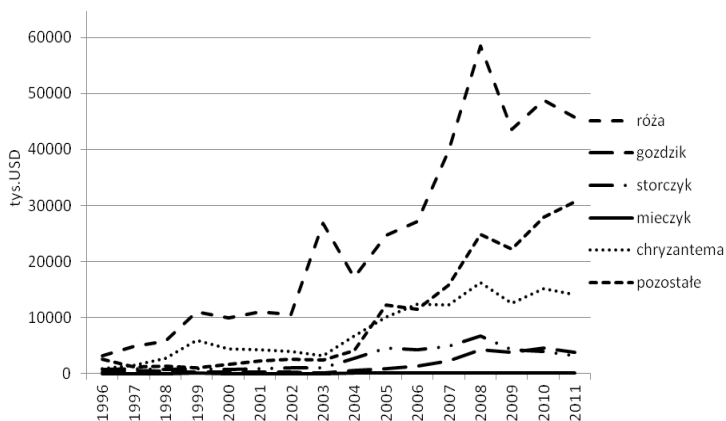
Po wejściu Polski do UE dynamika wzrostu importu kwiatów ciętych łącznie w ujęciu ilościowym była tylko nieznacznie wyższa niż przed 2004 rokiem, natomiast w ujęciu wartościowym nastąpiło spowolnienie wzrostu. Współczynnik kierunkowy linii tendencji wyznaczony dla wartości względnych z lat 1996-2003 i 2004-2011 wynosił odpowiednio 8,6% i 8,8% w ujęciu ilościowym oraz 17,9% i 12,5% w ujęciu wartościowym (tab. 3.). Przy tej generalnej tendencji odmienny był jednak przebieg tych zmian w przypadku poszczególnych gatunków. Na przykład od 2004 roku zmniejszała się ilość importowanych do Polski storczyków, a wartość tego importu utrzymywała się na prawie stałym poziomie. Z kolei w imporcie róż i chryzantem miało miejsce spowolnienie wzrostu wartości importu, gdyż wartość ta rosła w obu podokresach rocznie odpowiednio o 24,0% i 12,0% oraz 11,5% i 7,7%. Tempo wzrostu wielkości importu było wolniejsze po 2004 roku w przypadku róż, ale w przypadku chryzantem utrzymywało się na podobnym poziomie. Przyspieszenie wzrostu, zarówno w ujęciu ilościowym, jak i wartościowym, odnotowano natomiast w imporcie mieczyków oraz pozostałych gatunków kwiatów. Na uwagę zasługuje także import goździków, który przed przystąpieniem Polski do UE charakteryzował się tendencją malejącą (spadek wartości o -13,1% rocznie, ilości o -13,9%), a po akcesji tendencją rosnącą o najwyższej dynamice spośród wyróżnionych grup (wzrost wartości o 22,4% rocznie, ilości o 18,3%). Wynika stąd, że przyspieszenie wzrostu importu dotyczy gatunków o relatywnie małym znaczeniu w całkowitych obrotach, spowolnienie zaś – gatunków o wysokim absolutnym poziomie importu. Równocześnie nastąpiło zmniejszenie się corocznych wahań, szczególnie w wartości importu.

Tabela 3. Kierunek i dynamika zmian w imporcie kwiatów ciętych do Polski w latach 1996-2003 i 2004-2011 [%]

Gatunek	Współczynnik kierunkowy linii tendencji (b)				Odchylenie standardowe			
	1996-2003		2004-2011		1996-2003		2004-2011	
	ilość	wartość	ilość	wartość	ilość	wartość	ilość	wartość
Róża	13,92	23,99	8,82	12,11	39,03	70,76	28,11	36,47
Goździk	-14,77	-13,10	18,31	22,41	47,70	46,93	53,68	60,36
Storczyk	0,63	5,45	-4,36	0,69	15,70	15,74	23,89	28,07
Mieczyk	1,27	-3,07	15,77	11,70	61,53	95,74	53,54	45,08
Chryzantema	4,19	11,49	4,80	7,73	30,63	49,68	17,73	23,89
Pozostałe	7,72	5,43	11,69	19,51	26,72	35,41	31,50	49,45
Kwiaty razem	8,63	17,86	8,78	12,53	23,51	49,49	26,29	34,97

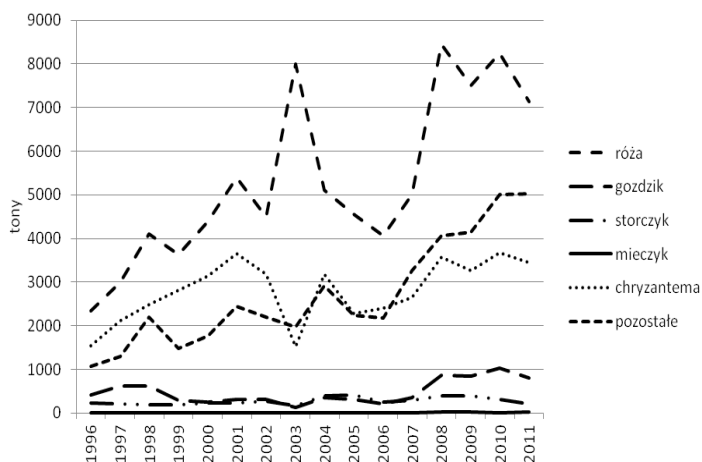
Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych CIHZ, GUS, CAAC.

Należy jednak zaznaczyć, iż sam fakt przystąpienia Polski do UE nie miał wpływu na zmiany w imporcie. Jego ilość i wartość w 2004 roku była na poziomie roku poprzedniego, w 2005 roku zaś przy wzroście wartości ilość sprowadzanych kwiatów nawet obniżyła się (rys. 1., 2.). Dla polskich producentów przełomowym był dopiero 2008 rok, w którym, po spadku w latach 2002-2004, nastąpił gwałtowny wzrost importu. Na szczególną uwagę zasługuje gwałtowny wzrost importu goździków w tymże roku – prawie 2,5-krotny w stosunku do poprzedniego roku. Jest to gatunek o rosnącej popularności wśród polskich konsumentów.

Rysunek 1. Wartość importu poszczególnych grup kwiatów ciętych do Polski w latach 1996-2011 (tys. USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych CIHZ, GUS, CAAC.

Rysunek 2. Wielkość importu poszczególnych grup kwiatów ciętych do Polski w latach 1996-2011 (tony)

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych CIHZ, GUS, CAAC.

ZNACZENIE I STRUKTURA EKSPORTU KWIATÓW CIĘTYCH

Kwiaty cięte odgrywały znikomą rolę w polskim eksporcie produktów kwaciarskich, choć po wejściu do UE ich udział w nim wzrósł (tab. 4.). Do 2004 roku wynosił mniej niż 3% w ujęciu wartościowym i 1% w ujęciu ilościowym, a w latach 2005-2009 odpowiednio prawie 11% i 2,8%. W latach 2010-2011 znów obniżył się, ale tylko nieznacznie. Największe, acz malejące znacznie miała cała grupa pozostałych gatunków kwiatów. Ich udział w ilości eksportu zmniejszył się pomiędzy pierwszym i ostatnim badanym podokresem z prawie 77,8% do 50,3%, a w jego wartości z 75,2% do 39,9%. Najwięcej z Polski do 2004

Tabela 4. Struktura eksportu kwiatów ciętych do Polski w latach 1996-2011

Gatunek	Udział w ujęciu ilościowym				Udział w ujęciu wartościowym			
	1996-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2011	1996-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2011
Eksport roślin ozdobnych łącznie = 100%								
Kwiaty cięte	0,98	0,82	2,76	2,43	1,90	2,52	10,90	9,57
Eksport kwiatów ciętych łącznie = 100%								
Róża	16,68	24,09	21,95	17,85	20,11	27,28	26,09	27,31
Goździk	4,42	2,66	0,78	0,65	3,68	3,02	0,79	0,44
Storczyk	0,16	0,24	0,94	0,95	0,37	0,36	2,02	2,23
Mieczyk	0,15	0,12	0,05	0,10	0,03	0,06	0,03	0,20
Chryzantema	0,75	8,7	34,34	30,18	0,61	8,25	31,96	29,90
Pozostałe	77,84	64,19	41,94	50,27	75,20	61,03	39,11	39,92

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Kowalczyk 2011] i niepublikowanych danych CIHZ, CAAC.

roku wysyłano róż a ich dominacja wyraźnie zwiększała się. W latach 2000-2004 stanowiły 24,1% ilości i 27,3% wartości eksportu. Po wejściu Polski do UE udział róż w ujęciu ilościowym stopniowo malał, w ujęciu zaś wartościowym utrzymywał się na podobnym poziomie. W ostatnim podokresie róże stanowiły 18,8% ilości i 27,3% wartości eksportu kwiatów ciętych. Straciły więc pozycję czołowego produktu eksportowego. Po 2004 roku na pierwsze miejsce wysunęły się chryzantemy. Ich udział w eksporcie kwiatów ciętych w latach 2005-2009 wynosił około 34% w ujęciu ilościowym i 32% w ujęciu wartościowym, podczas gdy w latach 2000-2004 było to odpowiednio 8,7% i 8,2%. Trzydziestoprocentowy udział był zachowany także w ostatnich latach. Niewielki ciągle był eksport goździków i storczyków, przy czym udział tych pierwszych zmniejszył się, a drugich wzrósł.

TENDENCJE ZMIAN W EKSPORCIE KWIATÓW CIĘTYCH

Eksport kwiatów ciętych z Polski w wieloleciu 1996-2011 wzrastał z dynamiką wyższą niż import. W ujęciu ilościowym średni roczny wzrost wynosił 15%, natomiast w ujęciu wartościowym prawie 20% (tab. 5.). Jednak ze względu na znacznie niższy absolutny poziom eksportu oznacza to niższą dynamikę w wartościach bezwzględnych. Ilość eksportu zwiększała się co roku jedynie o 94,5 ton, a wartość o 909 tys. USD. Najszybciej rósł eksport storczyków i chryzantem. Mimo że w stosunku do średniej okresu tempo wzrostu w obu przypadkach było podobne (o około 23% wartościowo oraz o prawie 20% i 21% ilościowo), to w przypadku chryzantem eksport wzrastał rocznie o 34,4 tony i 324 tys. USD, storczyków zaś jedynie o około 0,8 tony i 22 tys. USD. Wolniej, ale z podobną dynamiką w wartościach względnych, wzrastał eksport róż i grupy pozostałych gatunków kwiatów. Wartość rosła średnio o 19% i 18%, a ilość o 17% i 14% rocznie w stosunku do średniej wielolecia. Co roku wysyłano za granicę o 17,4 tony więcej róż i o 37,9 ton pozostałych gatunków kwiatów, za wartość 220,3 tys. USD i 339,2 tys. USD większą. Eksport kwiatów ciętych, jak pokazują odchylenia standardowe, cechował się wyższą zmiennością w kolejnych latach niż ich import.

Z przeprowadzonych badań wynika, iż odmiennie niż w imporcie do 2004 roku eksport kwiatów ciętych obniżał się. Jego ilość spadała o -5,2% rocznie w stosunku do średniej z

Tabela 5. Kierunek i dynamika zmian w eksporcie kwiatów ciętych do Polski w latach 1996-2011

Gatunek	Współczynnik kierunkowy linii tendencji (b)				Odchylenie standardowe	
	ilość		wartość		ilość	wartość
	wartości bezwzględne [t]	wartości względne [%]	wartości bezwzględne [tys. USD]	wartości względne [%]	wartości względne [%]	wartości względne [%]
Róża	17,43	13,76	220,30	18,77	96,13	106,20
Goździk	-0,02	-0,38	2,37	7,52	78,42	89,93
Storczyk	0,78	19,92	21,92	22,86	118,70	135,61
Mieczyk	0,03	11,11	1,03	27,08	102,28	189,10
Chryzantema	38,43	21,11	324,01	22,58	123,78	135,05
Pozostałe	37,89	12,70	339,20	18,12	82,75	101,72
Kwiaty razem	94,46	15,19	909,01	19,71	89,93	109,82

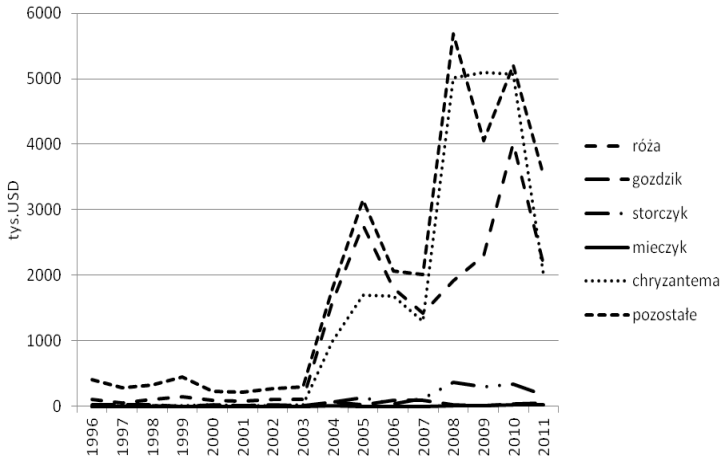
Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych CIHZ, GUS, CAAC.

lat 1996-2003, a wartość o -2,9% (tab. 6.). Przede wszystkim zmniejszył się eksport storczyków i goździków, ale także mieczyków i pozostałych gatunków kwiatów. Natomiast rósł, z bardzo wysoką dynamiką, eksport chryzantem, będący w znacznej mierze reeksportem, gdyż Polska nie jest znaczącym producentem chryzantem gałązkowych. Jego ilość wzrastała rocznie średnio o 25,1% w stosunku do średniej tego okresu, a wartość o 30,3%. Wzrastał również eksport róż, choć jedynie o 0,9% ilościowo i o 1,9% wartościowo. Po wejściu Polski do UE łączny eksport kwiatów ciętych wykazywał tendencję rosnącą – o dynamice 3,9% rocznie w ujęciu ilościowym i 11,4% w ujęciu wartościowym w stosunku do średniej z lat 2004-2011. W dalszym ciągu najszybciej wzrastała ilość eksportowanych chryzantem (o 10,5% rocznie), a następnie mieczyków i storczyków (o 8,3% i 7,4%), choć wzrost wartości eksportu najszybszy był w przypadku mieczyków (o 37,8%). Jednak w wielkościach absolutnych eksport mieczyków wzrastał rocznie jedynie o 2,8 tys. USD, a chryzantem aż o 450 tys. USD. O 143,8 tys. USD rocznie wzrastał eksport róż, jednak relatywnie była to najniższa dynamika wzrostu, bo średnio jedynie o 6,4% rocznie, a towarzyszył mu spadek ilości eksportu o -5,1%. Tendencję spadkową wykazywał eksport goździków, zarówno ilościowo (o -8,4%), jak i wartościowo (o -10,6%).

Tabela 6. Kierunek i dynamika zmian w eksporcie kwiatów ciętych do Polski w latach 1996-2003 i 2004-2011 [%]

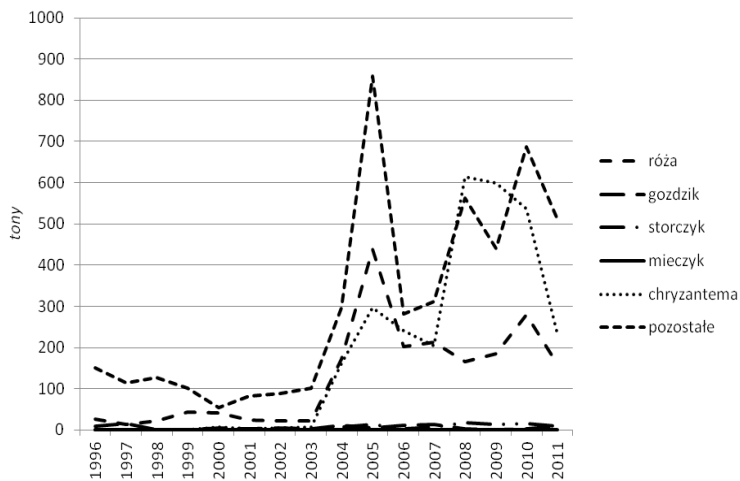
Gatunek	Współczynnik kierunkowy linii tendencji (b)				Odchylenie standardowe			
	1996-2003		2004-2011		1996-2003		2004-2011	
	ilość	wartość	ilość	wartość	ilość	wartość	ilość	wartość
Róża	0,94	1,86	-5,13	6,39	38,89	26,63	41,31	36,83
Goździk	-22,95	-10,21	-8,41	-10,58	102,07	60,29	62,47	64,94
Storczyk	-28,43	-29,26	7,38	17,30	78,84	130,18	47,44	65,49
Mieczyk	-15,66	-3,27	8,32	37,79	161,22	143,97	65,18	120,75
Chryzantema	25,09	30,25	10,47	15,75	89,59	88,52	52,44	64,60
Pozostałe	-7,48	-5,17	3,31	11,08	28,66	25,86	41,60	43,00
Kwiaty razem	-5,18	-2,92	3,89	11,44	16,29	21,29	34,65	44,17

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych CIHZ, GUS, CAAC.

Rysunek 3. Wartość eksportu poszczególnych grup kwiatów ciętych z Polski w latach 1996-2011 (tys. USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych CIHZ, GUS, CAAC.

Rysunek 4. Wielkość eksportu poszczególnych grup kwiatów ciętych z Polski w latach 1996-2011 (tony)

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych CIHZ, GUS, CAAC.

Oba analizowane okresy różnią się nie tylko kierunkiem zmian, ale bardzo istotnie odmiennym absolutnym poziomem eksportu kwiatów ciętych. Jest to wynik gwałtownego, skokowego wzrostu eksportu w roku akcesji. W 2004 roku wyeksportowano z Polski prawie 5-krotnie więcej kwiatów ciętych niż w 2003 roku, o wartości 10-krotnie większej (rys. 3., 4.). W przypadku róż wzrost ten był odpowiednio 8- i 15-krotny, a chryzantem ciętych aż 20- i 38-krotny. Przed wstąpieniem do UE wysyłano z Polski nie więcej niż 150 tys. ton kwiatów, natomiast po wstąpieniu w struktury UE – od 750 tys. do 1400 tys. ton. W następnym roku wzrost był już znacznie mniejszy, przy czym silniej wzrosła ilość eksportu (ponad 2 razy)

niż jego wartość (średnio 1,7 raza). Tak silny i szybki wzrost nie oznacza jednak faktycznego zwiększenia obrotów. Był to wynik uszczelnienia polskiej granicy wschodniej jako granicy UE, co skutkowało pełniejszą rejestracją wywozu. Eksport kwiatów już przed 2004 rokiem był na podobnie wysokim poziomie, ale większość partii przekraczała granicę bez zgłoszenia celnego.

SALDO OBROTÓW

Import kwiatów ciętych w całym badanym okresie znacznie przewyższał ich eksport. Ale szybszy względny wzrost eksportu spowodował, że w latach 2010-2011 wartość importu była już tylko 8,8 razy większa niż eksportu, podczas gdy w latach 1996-1999 aż 23,9 razy (tab. 7.). Zmniejszenie się relacji import-eksport miało miejsce w przypadku większości badanych grup kwiatów, a najsilniej ujawniło się w obrotach chryzantemami. Wartość ich importu przewyższała wartość eksportu prawie 972-krotnie na początku badanego okresu, a jedynie 4-krotnie w ostatnich dwóch latach. W tym generalnym zjawisku wyjątkiem były goździki, których stosunek importu do eksportu zwiększył się z 22,2 razy do 99,5 razy.

Tabela 7. Saldo obrotów oraz relacje importu do eksportu kwiatów ciętych w latach 1996-2011

Gatunek	Saldo obrotów				Stosunek wartości importu do wartości eksportu			
	1996-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2011	1996-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2011
	tys. USD				krotność			
Róża	-6081	-14698	-36652	-44198	61,46	37,89	18,95	15,31
Goździk	-343	-238	-2465	-4166	22,16	10,72	53,93	99,52
Storczyk	-779	-1274	-4745	-3330	494,03	96,11	25,92	14,09
Mieczyk	-14	-13	-89	-79	110,38	21,09	33,58	4,64
Chryzantema	-2747	-4295	-9710	-11044	971,77	20,99	4,28	4,12
Pozostałe	-1149	-1985	-13901	-24929	4,15	4,52	5,09	6,28
Razem	-11115	-23106	-67565	-87748	23,88	20,01	8,83	8,76

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Kowalczyk 2011] i niepublikowanych danych CIHZ, CAAC.

Pomimo zmniejszania się relatywnego stosunku importu do eksportu, bardzo wyraźnie wzrastało ujemne saldo obrotów. W latach 2010-2011 wynosiło -87 748 tys. USD w porównaniu do -11 115 tys. USD w latach 1996-1999. W największym stopniu przyczyniły się do tego obroty różami i grupą pozostałych kwiatów, których saldo wynosiło w ostatnich dwóch latach odpowiednio -44 198 tys. USD i -24 929 tys. USD. Najmniejsze ujemne salda charakteryzowały te gatunki, których obroty zarówno w imporcie, jak i w eksporcie, były na niskim absolutnym poziomie (mieczyki, storczyki, goździki).

KIERUNKI EKSPORTU I IMPORTU KWIATÓW CIĘTYCH

Eksport kwiatów ciętych z Polski skierowany jest prawie całkowicie do państw byłego bloku wschodniego, a największym odbiorcą o rosnącym znaczeniu jest Rosja. W latach 2010-2011 wysyłano na rynek rosyjski 92-93% róż, storczyków i mieczyków oraz ponad 97% chryzantem (tab. 8.). Mniejszy jest udział Rosji w eksporcie goździków i innych

Tabela 8. Kierunki polskiego eksportu i importu kwiatów ciętych (w % całkowitego eksportu danej grupy)

Róża		Goździk		Storczyk		Chryzantema		Mieczczyk		Pozostałe	
kraj	%	kraj	%	kraj	%	kraj	%	kraj	%	kraj	%
Eksport do:											
2005-2009											
Rosja	52,01	Białoruś	61,25	Rosja	69,20	Rosja	92,20	Rosja	72,03	Rosja	60,99
Niemcy	30,15	Rosja	33,34	Ukraina	29,05	Ukraina	5,63	Rep.Czech	27,73	Dania	14,86
Ukraina	8,99	Włochy	1,52	Pozostałe	1,74	Białoruś	1,56	Białoruś	0,24	Rep.Czech	7,90
Białoruś	3,98	Rep.Czech	1,45			Pozostałe	0,61			Niemcy	6,63
Włochy	2,39	Niemcy	1,29							Białoruś	3,99
Słowacja	1,11	Pozostałe	1,15							Ukraina	3,04
Pozostałe	1,37									Słowacja	1,02
										Pozostałe	1,58
2010-2011											
Rosja	91,15	Rosja	53,21	Rosja	92,21	Rosja	97,04	Rosja	93,15	Rosja	44,18
Holandia	7,54	Rumunia	41,03	Ukraina	7,05	Holandia	1,42	Rep.Czech	5,93	Rep.Czech	33,56
Pozostałe	1,31	Holandia	2,92	Pozostałe	0,74	Pozostałe	1,54	Holandia	0,92	Niemcy	16,24
		Rep.Czech	2,29							Białoruś	3,92
		Pozostałe	0,55							Ukraina	1,24
										Pozostałe	0,86
Import z:											
2005-2009											
Holandia	92,67	Holandia	67,88	Tajlandia	53,97	Holandia	99,35	Holandia	98,14	Holandia	91,33
Niemcy	6,51	Włochy	12,79	Holandia	43,91	Pozostałe	0,65	Pozostałe	1,86	Niemcy	4,39
Pozostałe	0,82	Niemcy	9,16	Niemcy	1,07					Włochy	1,32
		Kolumbia	4,76	Pozostałe	1,05					Kostaryka	0,92
		W.Brytania	2,85							Pozostałe	2,04
		Pozostałe	2,56								
2010-2011											
Holandia	97,60	Holandia	78,67	Tajlandia	54,75	Holandia	99,56	Holandia	91,97	Holandia	84,35
Niemcy	1,74	W.Brytania	4,91	Holandia	44,94	Pozostałe	0,44	W.Brytania	4,91	Niemcy	6,05
Pozostałe	0,66	Niemcy	4,76	Pozostałe	0,31			Niemcy	3,05	Włochy	2,01
		Turcja	3,94					Pozostałe	0,07	Kostaryka	2,09
		Kolumbia	3,18							USA	1,45
		Włochy	1,91							Gwatemala	0,93
		Pozostałe	2,63							Pozostałe	3,12

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczypek [2012] oraz niepublikowanych danych CAAC.

kwiatów ciętych. Uwagę zwraca fakt, iż w latach 2010-2011 zahamowany został prawie całkowicie eksport na Ukrainę i Białoruś, gdzie w latach 2005-2009 trafiało ponad 60% goździków, około 30% storczyków, 10% róż i 7% chryzantem. Należy jednak podkreślić, iż przy generalnie bardzo niskim poziomie polskiego eksportu, utrata kraju-odbiorcy jest wynikiem niezrealizowania jednej czy dwóch dostaw.

Z kolei w imporcie kwiatów ciętych dominującym dostawcą od lat jest Holandia. Z tego kraju pochodzi prawie 100% chryzantem gałązkowych oraz 92-98% róż i mieczyków. Bardziej zdywersyfikowany jest import goździków i kwiatów zaliczanych do grupy pozostałe, choć i tu najwięcej sprzedają Holendrzy. Goździków dostarczają oni około 67-79%, zaś pozostałych kwiatów 85-91%. Znacznie mniejsze ilości importowane są z Włoch, Niemiec, Kolumbii, Wielkiej Brytanii, Kostaryki, USA i Gwatemali, ale wśród dostawców znajdują się także m.in. takie kraje jak Kolumbia, Etiopia, Kenia, Ekwador, Turcja, Izrael, Republika Południowej Afryki, Hiszpania, a nawet Czechy. Holandia nie odgrywa najważniejszej roli jedynie w przypadku importu storczyków, choć jej udział w imporcie wyniósł około 45%. Najważniejszym dostawcą storczyków (54-55%) jest Tajlandia.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Kwiaty cięte odgrywały istotną i rosnącą rolę w imporcie roślin ozdobnych do Polski, stanowiąc 36,5% jego wartości w latach 2010-2011. Mniejszy udział (około 10%) kwiaty te miały w eksporcie. Równocześnie import był na znacznie wyższym absolutnym poziomie (ponad ośmiokrotnie), co powoduje, iż pomimo nieznacznie szybszej dynamiki wzrostu eksportu w ujęciu względnym, pogłębiło się ujemne saldo obrotów (z -11 115 tys. do -87 748 tys. USD). Tendencję wzrostową eksportu obserwowano dopiero po wejściu Polski do UE i przebiegała ona na wyraźnie wyższym poziomie niż przed akcesją. Tendencję tę zapoczątkował skokowy wzrost w latach 2004-2005, który jednak nie wynikał z faktycznego wzrostu eksportu, lecz z uszczelnienia wschodniej granicy jako granicy UE. Potwierdzają to niniejsze badania wskazujące, iż ponad 95% eksportu wysyłane było w tym kierunku. Ze względu na większą wiarygodność danych badania dla lat 2004-2011 pozwalają na bardziej poprawne wnioskowanie. Dla importu fakt akcesji Polski do UE nie miał istotnego znaczenia, a silniejszy wzrost importu miał miejsce dopiero w 2008 roku. Ponad 90% importu pochodziło z Holandii, z wyjątkiem goździków i storczyków, choć i tych ten kraj dostarczał około odpowiednio 73% i 45%.

Podstawę importu i eksportu stanowiły różę z udziałem odpowiednio około 50% i 27% oraz z pogłębiającym się ujemnym saldem obrotów. Pomimo spowolnienia dynamiki wzrostu ich importu po przystąpieniu Polski do UE, była ona szybsza niż eksportu (ilościowo spadek eksportu). Na drugim miejscu plasowały się chryzantemy, przy czym ich udział w imporcie kwiatarskim obniżył się, a w eksporcie wzrósł i to z 0,6% do prawie 40%. Chryzantemy to gatunek o najszybszej, wśród badanych kwiatów, dynamice wzrostu eksportu, ale w dalszym ciągu dużą część stanowi reeksport. Odwrotna sytuacja ma miejsce w handlu grupą „pozostałymi” kwiatami i goździkami. Po wejściu do UE dynamika wzrostu ich importu zwiększyła się, co spowodowało wzrost udziału w całym imporcie (z 16% do prawie 30%), w przypadku zaś eksportu dynamika ta była najniższa i udział w całym eksporcie obniżył się (z 75% do 40%).

Z przeprowadzonych badań wynika, że Polska jest rosnącym importerem netto kwiatów ciętych, co świadczy o wzroście chłonności krajowego rynku. Import będzie stanowił coraz większą konkurencję dla krajowej produkcji, gdyż głównym dostawcą jest Holandia prowadząca reeksport tańszych kwiatów z krajów południowych. Choć w imporcie umacnia się pozycja grupy pozostałych gatunków kwiatów i goździków, to w najtrudniejszej sytuacji będą producenci róż, gdyż polskie kwiaty stopniowo są wypierane z rynków zagranicznych przez import z Holandii oraz krajów Ameryki Łacińskiej i Afryki. Natomiast konkurencyjne na rynkach zagranicznych są w dalszym ciągu chryzantemy eksportowane z Polski, co jest zjawiskiem pozytywnym z punktu widzenia bilansu płatniczego, ale jako reeksport nie jest czynnikiem wpływającym na rozwój produkcji kwiatarskiej.

LITERATURA

- Graaf H. 2003: *Costa Rica's strategy to compete: Add value and diversify*, „ForaCulture International”, December, s. 26-29.
- Green D. 2010: *Ethiopian flower export's 97% value reaches Ethiopia*, www.ethiopianreview.com/content/29573 [data odczytu: czerwiec 2012].
- Hornberger K., Ndiritu N., Ponce-Brito L., Tashu M., Watt T. 2007: *Kenya's Cut-Flower Cluster*, www.isc.hbs.edu/pdf/Student_Projects/Kenya, [data odczytu: lipiec 2012].
- In Kenya, flowers for Europe reap hunger and destruction*, 2011: <http://climateandcapitalism.com/2011/10/23/in>. [data odczytu: listopad 2012].
- Jabłońska L. 1995: *Rynek kwiatarski w Polsce w latach 1988-1993*, „Postępy Nauk Rolniczych”, nr 5, s. 89-101.
- Jabłońska L. 2003: *Rynek kwiatów ciętych i roślin doniczkowych w Polsce*, „BOSS Informacje Ekonomiczne Sp z o.o.”, maszynopis, Warszawa.
- Jabłońska L. 2004a: *Analiza sektora PKD 51.22.Z pt. „Sprzedaż hurtowa kwiatów i roślin” dla potrzeb wsparcia działań inwestycyjnych na rzecz poprawy przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich”*, maszynopis, IERiGŻ-PIB, Warszawa.
- Jabłońska L. 2004b: *Polskie kwiatarstwo na tle zmian zachodzących w kwiatarstwie Unii Europejskiej*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej”, nr 4, s. 18-26.
- Jabłońska L. 2007: *Ekonomiczne aspekty rozwoju sektora kwiatarskiego w Polsce*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- Jabłońska L., Olewnicki D. 2011: *Zmiany w powierzchni upraw ogrodniczych pod osłonami w Polsce w pierwszej dekadzie XXI w.*, „Zeszyty Naukowe SGGW Problemy Rolnictwa Światowego”, tom 11 (XXVI), z. 4, s. 89-97.
- Jabłońska L., Olewnicki D., Kowalczyk A. 2012: *Polski handel zagraniczny roślinami ozdobnymi w latach 1996-2009*, „Zeszyty Naukowe SGGW Problemy Rolnictwa Światowego”, t. 12 (XXVII), z. 2, s. 25-35.
- Kowalczyk A. 2011: *Analiza handlu zagranicznego roślinami ozdobnymi w Polsce w latach 1996-2009*, praca magisterska, SGGW.
- Petitjean M.F. 2002: *Booming floriculture in Africa*, „ForaCulture International”, June, s. 16-21.
- Pizano M. 2003: *Uganda: On the rise*, „ForaCulture International”, November, s. 18-22.
- Pizano M. 2004: *Zimbabwe: Still blooming*, „ForaCulture International”, December, s. 28-29.
- Pizano M. 2006: *Meksyk. Flower Sector Valued at US \$400Million*, „ForaCulture International”, November/December, s. 20-21.
- Szczypek K. 2012: *Charakterystyka importu i eksportu kwiatów ciętych w Polsce w latach 2005-2009*, praca magisterska, SGGW.

Lilianna Jabłońska, Dawid Olewnicki

LONG TERM CHANGES IN POLISH IMPORTS AND EXPORTS IN CUT FLOWERS

Summary

The long term changes in foreign trade in cut flowers as a whole group and in each species falling within CN codes over the years 1996-2012 have been done, as well as over two short periods of 1996-2004 and 2004-2012. The direction and dynamics of changes, the structure of assortment, trade balance and the import and export directions have been analyzed. The research shows that cut flower foreign trade is characterized by increasingly negative trade balance, despite the slowdown in import growth alongside increasing export growth after 2004. The basis imports are roses intended for home market and chrysanthemums, which are subject to a large part of the re-exporting. Their export value increases, however the number of exported roses decreases. Polish accession to the UE had no significant effect on imports and exports of cut flowers, although in the case of export resulted in getting the right data collected.

Adres do korespondencji:
prof. dr hab. Lilianna Jabłońska
Samodzielna Pracownia Organizacji i Ekonomiki Ogrodnictwa
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
ul. Nowoursynowska 166
02-787 Warszawa
e-mail: lilianna_jablonska@sggw.pl